

המקדש המוזהב

גדלתי בנס-ציונה ובאחד הימים החמים ביותר של ראשית הקיץ התגלגלתי לשם לאחר שנים רבות לניחום אבליים. מת אביה של הַדְיָה וקבעתי עם שתי חברות כיתה, שקשריי עימן התחדשו לאחרונה, לבקר את האלמנה. הדיה עצמה מתה כעשרים וחמש שנים קודם לכן בשיא פריחתה, זמן קצר לאחר חתונתה.

עבורי, שבית הורי חרב ויושביו התפזרו, שהחלפתי כל-כך הרבה דירות ומקומות מגורים, היה זה מעין תעתוע לשוב לבית הוריה של הדיה המתמיד במקומו ואשר על תריסי המרפסת שבחזיתו עדיין מותחים אותם עצי ברוש, המקיפים את בנין קופת החולים שממולו, פסי צל ישרים. זה בנין קופת החולים שבילדותי הצטייר כעוגן של ותק ויציבות, מעון מוצל שאליו כיוון ביאליק כששר "בא אלי, בא אלי, רע עייף".

הדיה נחשבה לילדה היפה ביותר ובית הוריה היה הנקי ביותר בעולם הקטן של ילדותי ונעוריי. צמד זה – יופי וניקיון, ניקיון ויופי – שהיו מוטבעים כה חזק בדמותה, היו לי למשאת נפש, לאידיאל, שנעשיתי לו משרתת נצח. היו אולי יפות כמותה, אך היא הייתה היפה הפרטית שלי, שנשלחה, מי יודע מנין, להאיר באור אכזר את כיעורי שלי, ממש כשם שבית הורי היה התשליל של ביתה המצוחצח. וכמו שהניקיון חיטב ומירק והזהיר את פניה, כך הלכלוך אצלנו האפיר ופרע את פני, פיזר וטשטש אותם.

בראש המדרגות הבוהקות ניגבנו רגליים כמו שעשינו פעמים כה רבות בנעורינו ונדחקנו, בחשש מה מעוצמת צערה של האם, שמסירותה לבית וליושביו ובמיוחד לבתה המתה לא ידעו גבול, אל חדר המגורים המלא באבליים ובמנחמים. הצטרפנו למעגל היושבים. בבית זה נהגתי לבקר מעשה יום ביומו, אכלתי כאן ארוחות ערב לרוב וישנתי בין המצעים המגוהצים בלילות שבהם התכוננו לבחינות, פגשתי כאן חברים וכשהתגייסתי, כשהיה ברור שביטנו מתפורר אמרה לי אמא של הדיה שאראה את ביתם כביתי. אך לא כך רצה הגורל ואני, שנים רבות לא דרכה כאן כף רגלי והבית עבר שינויים שלא הכרתי. דמותה של אמא של הדיה, אשה דעתנית, נטולת ספיקות, היודעת להבחין בבירור בין טוב לרע, ישרה ותקיפה, מביעה דעתה בגלוי, חרוצה והגיונית, נותרה חרותה בי במשך השנים כסמל של כל מה שנכון וראוי ומופתי ומשום כך גם כל מה שהוא שיפוטי ומטיל מורא ונטול שאר רוח והומור.

בחייה לא היו שוליים, היא התנהלה וניהלה את בני ביתה בדרך הראשית, הישרה כסרגל. לכן, היה זה כה אכזר, שבתה, שבה השקיעה את כל מאודה, שהייתה גולת הכותרת של מאמציה, מצאה את מותה בחודש התשיעי להריונה במכונית מדורדרת לשולי הכביש. שנתיים קודם לכן נהרגו גם אחותי, בעלה ושני ילדיהם הפעוטים בתאונת דרכים. משפחותינו שלא היה להן דבר מן המשותף נעשו, ככלות הכול, לשני צידיה של סימטריה נוראה.

מאלבומי התמונות הרבים שנערמו על השולחן זהרו אלי כשמש שורפת פניה של הדיה. מותו של האב, שנפטר בשיבה טובה, סיפק עכשיו הזדמנות לאבל מחודש על מותה המכאיב, הבלתי נתפס, של היפה בבנות. פניה קרנו מכל זווית, לבד ובקבוצה, בילדותה ובחנותה או כך סתם, לבושה חגיגית וצוחקת ביום חול. מאושרת, שמחה, נישאת על גלי אהבה במשפחה ובין חברים, רוקדת, מסתחררת, חושפת שיניים ישרות ובריאות וגם מעט מוורוד החניכיים שמעליהן. כלל לא מסתירה עצמה, כלל לא מבוישת, נלהבת, מציגה את כתפיה, את גבה, את כפות רגליה, את שוקיה וקרסוליה, את צדעיה ומצחה הגבוה, את

אוזניה. עיניה קרועות לרווחה ונחיריה מורחבים כמו חפצה להריח את עצמה ולשבוע ממראה יופייה שלה.

מנין צף ועלה פתאום בדעתי, בשבתי שם תחת עיניה הפקוחות של אמא של הדיה, בין חברותיי לכיתה ובין אורחים אחרים שחלקם היו זכורים לי מנעוריי, מנין צץ עכשיו בבהירות, טובע תשומת לב, חפץ להצביע על דבר-מה, ספרו של יוקיו מישימה "המקדש המוזהב" שבקריאתו הייתי שקועה באותה עת בקיץ 2007, למעלה משלוש שנים לאחר מות חברי היפני? בספר – מקדש מצופה זהב, הנטוע באגם בגן מנזר, ניצב כאבן נגף בדרכו של נזיר זן מתלמד אל חייו הבוגרים. הסיפור נשען על מקרה אמיתי שבו שרף נזיר זן צעיר את שכיית החמדה העתיקה בקיוטו ב-1950, וכשנשאל על-ידי חוקריו מדוע עשה זאת, ענה שקינא במקדש בשל יופיו.

משוואה מוזרה לא נתנה לי מנוח: הדיה היא המקדש המוזהב, הדיה היא המקדש המוזהב, ואם כך – חלקה השני של המשוואה מובן מאליו – אני הוא פרח הנזורה המגמגם והמכוער, המספר מיזוגוצ'י, במחזה זה שהועתק מקיוטו שביפן לנס-ציונה. בתחילת הספר מתוודה הנזיר הצעיר שהבעיה האמיתית הראשונה שהוא ניצב מולה הייתה זאת של היופי, ומשפט אחד מן הספר שב והדהד באוזניי כפזמון חוזר "מדוע עליך להיות כה יפה?" שואל מיזוגוצ'י את המקדש המוזהב ואני חוזרת ושונה "מדוע, הדיה, עליך להיות כה יפה?" "מדוע, אמא של הדיה, על הדיה להיות כה יפה?"

היופי, כישות, בא אלי לראשונה בגיל שש, בדמותה העומדת לימין דלת הכניסה לכיתה א', כמה ימים לאחר תחילת שנת הלימודים. מחלה עיכבה אותה מלהתחיל עימנו ביום שני האחד בספטמבר 1958, וכשריד וסמל למחלתה היה ראשה עטוף במטפחת מוסלין פרחונית שקופה שנקשרה מתחת לסנטרה והאריכה עוד יותר את פניה הסוסיים, הרציניים. ידעתי שנפל דבר, עד אז חשבתי שזהוב הוא היפה ביותר, נהניתי ממראה פני העגולים ושערי הזהוב שנסקפו אלי מן המראה, אך משגלתה לפניי הבנתי שיש יופי מסדר גודל אחר, לא זהוב ולא מתולתל ולא חמוד ולא כחול עיניים. הכה בי כוחו של החום. באחת תפסתי את החרישיות המחלחלת לעומק של החום, שלימים יכבוש כל אשר ייקרה בדרכו באופן החום החם החרישי שלי, החודר כחריש עמוק, אך ללא כל מאמץ. אותו גוון של חום לשיער, לעיניים ולעור הפנים רק שהשיער והעיניים בדרגה אחת כהים יותר, עם זאת ניכר על העור שהוא מן הזן המשתזף יפה, מנוקד בכמה נקודות חן קטנות. המצח, שלימים יכוסה בחלקו בתספורת פונו, גבוה מאוד ומעוגל, הפה חתום ושלי, ריסיים מושפלים.

ההיה זה רגע דתי, בחינת של נעליך? בחינת נוכחות שיוצרת גבולות משורטטים חדים שלא ניתן להתערבב בה, שתמיד תהיה מנגד, נפרדת? ההיה זה יופי שהמרחק מוטבע בו, שבצילו עולים על הדעת מחזות אחרים של שקט? ומיד מתעררר כמעצמו הרצון לשרתה. האם כבר אז שקעה בי ההכרה שאני במשחק החיים עתידה להפסיד כאן, שבהשוואה הבלתי נמנעת בינינו אני הובסתי בגדול? שהיא תקבל את כל האהבה ולי לא יישאר? שכל מי שאשים עיני בו יעדיף את הדיה? לאחר אותו רגע בראשית כיתה א' לא שבתי להביט בפניה של הדיה. למעלה מארבע-עשרה שנים הייתי לצידה, היא הייתה, אפשר לומר, חברתי הטובה, אך אני לא שבתי להביט בפניה. על כן היה זה כה מסנוור לראות את בבואתה המזהירה בתמונות הרבות שבאלבומים.

אף שמיזוגוצ'י אומר שפנים יפות העלו בראשו את הביטוי "יפות כמקדש המוזהב", הרי שיש משהו שמחבל בהשוואה בין הדיה למקדש המוזהב שנראית לי כה פורה. שכן על יופיו של המקדש המוזהב, אומר מיזוגוצ'י, שמע רבות מאביו כבר בילדותו, אך כמה שנים מאוחר יותר כשעמד מולו לא ראה בו כל יופי ותהה "האם יכול היופי להיות דבר כה בלתי יפה כמו זה?" ועוד קודם לכן הוא מהרהר בכך שיופיו של המקדש לא אמור ביופיו

האובייקטיבי כי אם בכוח דמיונו שלו לראותו כיפה. ואילו ביופייה של הדיה הבחנת מייד והוא כווה אותך כמכת ברק, להכיר בו לא היה צורך בכל הכשרה, אל מולה לא היה אחד שאינו מומחה ליופי עד אחרון עובדי הזבל.

אך האם היה זה משום כך יופי חיצוני? או שהייתה בתוכה איזו בטנה נפשית שעשתה את היופי למה שהוא? והרי לא היו לה תכונות רוחניות מיוחדות, לא פיוט ולא דמיון עשיר ושום כישרונות יוצאי דופן, רק כישרונות רגילים (בכיתה ג' הצטיינה בקריאה בקול ותמיד היטיבה לרוץ), ואף לא איזה טוב לב, אפשר אפילו לומר שהיה בה שמץ התנשאות וקצה קצהו של בוז שהתבטא בעיקום הפה.

אבל אני הרי יודעת שכישרונות מיוחדים או עושר רוחני לא עושים אותך ליפה, לא זה סוג הפנימיות הנחוק. כשמדובר ביופי אנושי אל לו לנבוע משום תכונה שנפרדת מן היופי, עליו להיות כישרון בפני עצמו, הכישרון הטבעי להיות יפה. היופי החיצוני נראה כנובע מפנימיות והפנימיות כל כולה רתומה ומכויילת ליצירת היופי, כך נוצר מעגל סגור וחסכוני שבו אף טיפת יופי לא מתבזבזת על עיסוקים אחרים או על מטרות בעולם החיצון שיבואו על חשבון הייצור המתמיד של יופי. המילה ייצור יש בה כדי להטעות, כביכול אמורים הדברים בפעולה אקטיבית, אבל ככל שמדובר ביופי יש יתרון דווקא לסבילות והימנעות ואפילו למין חולשה. כך גם לא מדובר חלילה בייצור של דברים יפים מחוץ לגוף או לצידו, כי אם בנביעה של יופי מן הגוף ואל הגוף, יופי שהוא אחד עם הגוף החי והוא אוצר השמור לבעליו לטובתו. להיפך, ביצירת דברים יפים בנפרד מן הגוף, משק היופי נפרט ומתדלדל. זה בולט במיוחד אצל נגנים, יפים ככל שיהיו, השקיעה שלהם בנגינה, ביופייה של המוזיקה, מעוותת את פניהם עד כדי גרוטסקה. פנימיותם יוצאת אל פני השטח ופוצעת את מראם, כאילו חשפו בפניך את אבריהם הפנימיים. הם את יפי פניהם ממירים, מוסרים הלאה, נותנים אותו בצלילים.

האמת הצרופה הזאת נסתרה ממני במשך שנים. מיזוגוצ'י המכוער המפוכח יוצא כנגד היופי, משלח את זֶהב לשונות האש החם המסוכן ללחוך את יפי הזהב הקר המסוגנן, ואילו אני בתמימותי הילדותית חפצתי להצטרף אל היופי דרך השער של האמנות, והתקווה הנלווה להשיג לי יופי בעיסוקים אמנותיים הייתה המנוע שאינו נח לרגע ודוחק בי לייצר עוד ועוד ציורים שיהיו לי לפנים, שיהלכו לפניי וישאו את שמי. אך, אחרי הכל, למי שייכים הציורים האלה ולמי שייך יופיים? גיבורו של משימה, מתוודה שהוא גאה מכדי להיות אמן. אכן, כדי להיות אמן נחוץ שיהיה בך משהו מן המשרת, ובתחום הזה, של האמנות, אין זה מועיל כלל לקחת את עצמך ברצינות. במקדם או במאוחר, נכונותך להמיר את החיים בכל מיני עורבא-פרח מביאה אותך לגחך תדיר עד שהגיחוך נהיה לך לאופי שני, וקשה לתאר מידה גדולה יותר של חוסר תיאום מזו שבין יופייה של יצירת האמנות לבין הקוף המגחך שיצרה.

ומהו יופיה של יצירת האמנות? פעמים רבות זהו צירוף שלא יעלה על הדעת, מכוער מאין כמותו, שיוצר את היופי, מעשה הכלאה שאף אינו טורח להסתיר את התפרים. לעתים יצירת האמנות עושה עניין מיוחד מעצם ההצבעה על התפרים, תוחבת אותם ממש תחת אפו של הצופה, עומדת על כך שחולשות אנושיות יוצגו לעין כל. והמוזר מכל הוא שיצירת אמנות יכולה להיות יפה גם כשהיא מתארת אסונות או חטאים וציור דיוקן יכול להיות יפה גם כשהוא מראה פנים שאין כמותן לכיעור.

על המקדש המוזהב אומר מיזוגוצ'י שהוא בנוי היה בשלושה סגנונות שונים כדי שיוכל לשקף את אי השקט שמסביבו, לחבוק אותו ולהכילו, בעוד הדיה הייתה מונוליט. גידולה נלקח ברצינות מוחלטת, ללא ספיקות וללא אירוניה ובשל כך לא נגעה בה כל כפילות, כולה מקשה אחת כקופסה חתומה. אך אולי הייתה הבטנה הנפשית הזאת, הממלאת את

הגוף בנעימות, מעשה ידיה של האם המסורה והדואגת, שהייתה שותפה בידע הסודי, באלכימיה של היופי ובְרָזִי הסגנון המעמידים בת יפה.

בזיכרוני, ואלבומי התמונות מאשרים זאת, היו שתי תקופות בבית משפחת דבש ובחייה של הדיה. בילדות גידולה היה חמור, מלווה באיסורים. היו כללים נוקשים בבית ולא הייתה בו שמחה. אֵמָה ואֵם אָמָה, שהתגוררה עימם, כיבסו וגיהצו ובישלו ומרקו וצחצחו. לא זכור לי שטיפחו גינה בחלקה הקטנה שלפני הבית הנמוך הדו-משפחתי (בו גרו לפני שעברו לבית המשותף מול קופת החולים), כמו שעשו השכנים האחרים שאצלם גדלו קוסמוס וציפורן סינית או טֶגֶטָס חריף ריח על שני סוגיו, זה בעל הראש הכתום העגול וזה עם הפרחים הקטנים בצבע בורדו שבשוליהם פס צהוב. אני נוטה לחשוב שהעבודה בבית הייתה כה רבה שלא חשבו לנכון לטרוח על מה שאין בו תועלת. אמא של הדיה ידעה תמיד להבחין כה טוב בין מה שמביא תועלת לבין מה שאינו מביא תועלת, יכולת שכלל לא הייתה בנמצא במשפחתנו. אפילו הרבה יותר מאוחר, בסוף התיכון או בצבא נזפה בהדיה על קניית ספר: מדוע לקנות אם ניתן לשאול בספרייה.

באחד מביקורי בבייתם פתחה הדיה דלת ארון בחדר הכניסה שעל אחד ממדפיו ניצבו בערימות קטנות ומסודרות קופסאות קרטון שטוחות מליאות בעפרונות צבעוניים מתנת אחד מן הדודים שעבד במפעל לייצור עפרונות בצפון. לא היה דבר אהוב עלי מלפתוח קופסת צבעים חדשה, דבר שהזדמן רק לעתים רחוקות, אפילו שלא על מנת לצייר, אלא כך פשוט לנסות את העפרונות, לסדר את הגוונים בשורה על דף לבן. והנה כאן, לתדהמתי, עמדו עשרות קופסאות עליזות ונחמדות של עפרונות שאיש לא נגע בהם, לא חידדם ולא נהנה להחזיקם בין אצבע ואגודל ולהשתמש בהם. וכשפתחה את דלת הארון היה זה כדי לראותם בלבד, שכן, כך בודאי סברה אֵמָה, מה כבר יכול לצאת מגיבוב של עפרונות משומשים בגדלים שונים, חלקם עם חוד שבור? כך, בקופסאות חתומות מסודרות יפה בארון, ערכם נשמר. הידיעה הברורה אצל אמא של הדיה של הנחוץ והמועיל והנכון יצרה בסיס של רצינות לחיים, של כובד ראש ושל כבוד, והעצב שנלווה לכך רק העצים את קסמה של הדיה ואת עומק המסתורין סביב דמותה האהובה. זאת הייתה התקופה הכהה בחייה, של מיעוט בדיבור ולא כל שכן בחיוכים, של השפלת מבט, של צניעות מסוגנת אך כמו גם טבעית, מהולה בהכרת ערך עצמה.

לקראת גיל ההתבגרות ובעת הלימודים בתיכון תקופה חדשה באה, השמים גבהו והתבהרו מעל בית משפחת דבש, אור ושמחה עטפו את הבית וכמו במסיבה מתמשכת חגגו שם את פריחתה הזוהרת של הבת היפה, המחוזרת. הנעורים באו אליה מאירי פנים ואף אֵמָה עברה מעין מטמורפוזה, נהייתה נינוחה ומסבירת פנים לאורחים צעירים, משתתפת מעט בשיחותינו, קורנת בזכות הפרח היפה שגידלה. קודם עבדה קשה ועכשיו מותר לה ליהנות מן הפרי.

אל הבית המצוחצח, הנקי ללא רבב, באו הבחורים. האמא הנקייה אהבה שבאים הבחורים. הניקיון לא עמד בסתירה לבואם של הבחורים הרבים. ניקיון ללא רבב וריבוי בחורים – צירוף מיוחד, תודו, שהמציאה אמא של הדיה. ריבוי הבחורים לא נתפס כלכלוך כלל, בעוד שבביתנו המלוכלך אפילו הבחור האחד שהביאה אחותי נתפס כלכלוך וגורש על ידי אבי. לא זכור לי עוד בית שבו כל-כך יפה התקבלו הבחורים.

קודם היה הבית שמרני וקפדן ונחה עליו אפרורית כלשהי, והנה עתה נמלא הבית זהרורים. האם פתחה את דלתה לרווחה וכמו אספה את המחזרים כעלי כותרת לבתה האבקנית. הבחורים, כפרח חמנית גדול, הוסיפו לְשָׁמֵשׁ הבית. מטפסים במעט המדרגות ומנגבים רגליים נמרצות, הבית ניגב את פניהם, את אוזניהם, את ציפורניהם וכך, מנוגבים, הם ישבו איתנו במרפסת. לא עוד חתכו שם, כמו הסבתא בעבר, תפוח אחד לפלחים קטנים,

פתאום ניתן היה לאכול שם פירות שלמים, ופלות, עוגיות וסוכריות ואף קפה הגישו. אני הייתי העדה לפעילות ההומה הזאת, כבת לוויה שקופה וחמוצה עיני ראו. אולי בסתר כמיזוגוצ'י גם אני טיפחתי מחשבות על כך ש"מראי החיצוני דל, אך בדרך זאת עולמי הפנימי היה לעשיר יותר משל כל אחד אחר." "האין זה טבעי" הוא אומר "שנער צעיר שסבל מפגם בלתי נמחה כשלי יגיע למחשבה שבאורח סודי הוא יצור נבחר?"

שתי חברותי הנאות והנחמדות, אלינה ואורנה, היושבות עתה לצידי אל מול האלבומים, אינן זכורות לי כמי שהיו מבאי הבית באותן שנים ואולי אף לא הבחינו, אז כעתה, בחגיגה המתחוללת, בפרץ הנעורים הגואה. נחוצה הייתה מישהי כמוני, ניגוד גמור להדיה, כדי להביט ולציין ולשמש פרח קיר בנשף המחולות.

מנין המציאה אמא של הדיה, בבית זה שלא היו בו כל נטיות אמנותיות, את חדות החיזור, מנין הביאה את הרעיון, שלא הכירו בבתים אחרים, של קבלת הפנים לבחורים. מהדיה רחצו ושפשפו כל יצירתיות, כל נטייה יוצאת דופן נשטפה והושלכה, אך לימים יופייה והצלחותיה עם בחורים התעצמו ולבשו ממדים בלתי צפויים כשיטפון, יופייה גבר עליה ועל אמה ועל החינוך הצנוע שקיבלה, וקם והיה לישות עצמאית שרוקדת ומפזזת מלפניה, סוחפת כל אשר בדרכה. ואני בעיניים כבויות, במרפקים קשים, בשיער מלא קשרים ראיתי כל זאת. כי כמו מיזוגוצ'י, היודע שחברו היפה טסורוקאוה אינו אוהב את המקדש המוזהב כמוהו ושעבותות האהבה הקושרים אותו אל המקדש שורשם בכיעור שלו עצמו, כך כפרפר עש נמשכתי אל האור ולרגעים דימיתי שמהו מיופייה של הדיה דבק בי ואף עלה בידי לשכוח את האפלה ואת סבך הצרות בביתנו. אך יש וגם אני, כבן דמותי מספרו של מישימה, ציפיתי לבואו של מדחס שמימי ענק שיביא עימו הרס גדול, שואה וטרגדיות על אנושיות שיימחצו את כל הקיים בלא אבחנה בין יפה למכוער, וגורל משותף יחבוק את המכוערים ואת היפים והם לא יחיו עוד בשני צדדים שונים של היקום.

את היופי טיפחו בשמלות צבעוניות חמודות ובחצאיות רחבות מודפסות בדוגמאות מעודנות, ואמא של הדיה כמו שרה שיר תמיד ובכך נתנה תוקף לשם שהעניקה לביתה בינקותה: הללויה הַדְּיָה! במיוחד היו אלה ימי שישי בערב שמלאו שמחה ועלזה, תמיד נכונה הפתעה כלשהי, מישהו בא, מישהו טלפן, לבשה בגדי חג אף כשנשארה בבית, והחברים התקבלו על ידי בני הבית בטבעיות וכמו הצטרפו עימם למשפחה גדולה אחת הסובבת וחובקת את הדיה. כל זה כה זר ומנוגד לשרשרת ימי שישי האינסופית העגומה הנכרכת אחרי מאז ועד היום. ימי שישי תמיד מתרחשים במקום אחר ואני לנצח ניצבת בחשיכה מחוץ למסיבה, צופה בלב פְּלָה באור האדום המהבהב במרפסת ממול ובזוגות המתנועעים לקולם של "החיות" הזועקים את "בית השמש העולה."

בבתים האחרים, לאחר השירות הצבאי, זרזו את הבנות להתחתן (מלבד, כמובן, אצלנו, שם לא היה לעתידנו כל משקל ולא ראו בו ממש). אך המקדש המוזהב לא נועדה להתחתן בפועל. אמא שלה הושיטה אותה להינתן שוב ושוב, עמדה בתנוחת הושטה מתמדת וזה בדיוק מה שצרב את לבי בקנאה, כי מה טוב יכול כבר לצאת מחתונה, אבל לנצח לעמוד להתחתן, להימסר לשורה של גברים כשהמימוש הולך ונדחה, היש טוב מזה? היש התרגשות ועליצות גדולים מאלה? אני נזכרת לטובה בשורותיו המרגשות של נתן זך "עמדתי אז להתחתן..." בשירו המתחיל ב"את הכאב המתוק של האהבה רוצה אני לדעת שוב". איזה רגע יכול להיות מאושר יותר מלחכות לטכסי בגשם שוטף ובתוכך, ככרית חמה, יושבת הידיעה שאת עומדת להתחתן?

והנה לבסוף משניתנה לאיש מצאה את מותה בשולי הדרך. האם היה זה אחד האלים שחמד אותה בלבבו ולקחה אליו, או שמא הייתה זאת קינאת נשים, כמוני, שענין צרה הייתה בה,

או כאבם המצטבר של הגברים שנזנחו ונשארו מאחור שחרץ כך את גורלה. שהרי היה אחד שעִזְבָּה בנעוריה אך כמה ימים לפני חתונתו עבר את מחצית אורכה של הארץ לבקש את ידה ואִתָּר שתכניתי הייתה לעזוב את אשתו וחמשת ילדיו בקיבוץ ולקחתה עימו לשליחות באוסטרליה ועוד היה טייס שפָּקָה, ומה על כאבם של מי שלא העזו כלל לגשת ורק התבוננו בכיליון נפש מרחוק?

*

באחרי-הצהריים המאוחרים המטושטשים מעט מאבק המושבה, הותרנו את האלבומים מאחור ועשינו דרכנו לאורך שדירת הברושים אל ביתה של אמא של אלינה שעדיין מתגוררת בגפה בביתם הישן. נעים היה ללכת ברחובות המושבה עם שתי חברותי הטובות שאף הן נטושה מזמן, שלכל אחת אופי וייחוד משלה אך עברנו המשותף עושה אותן מובנות ובהירות, הליכותיהן מוכרות. בילדותנו חשתי אל אלינה קירבת אחיות אך בתקופת התיכון נהייתה כה מסורה ללימודים שכולנו נהיינו ילדותיים וטיפשיים לידה. היא יודעת להביע עמדות בהתלהבות משוכנעת ובקול רם, וזה משום מה תמיד משמח אותי. אורנה הייתה הילדה שיודעת לשאול, כלל לא הסתבכה במריבות בין הבנות. היחידה שדברים עניינו אותה, דברים שם בחוץ שאינם בתכנית הלימודים, הייתה רזה מאוד וחמודה וספורטאית בחסד עליון אך ללא כל יוהרה.

מעט רוח באה לצנן את חום היום ואת להט המחשבות הקודח. גינות פרחי קיץ מלוות אותנו משני צידי הכביש הצר. כשמיזוגוצ'י רואה פרחי קיץ טובלים בטל הם נראים לו כפולטים אור עמום ויפים כמקדש המוזהב. מהו יופיים של הפרחים? מדוע על הפרחים להיות כה יפים? אנחנו מהלכות כאן במושבה של ילדותנו והיא נמהלת אצלי במקום אחר, שונה ואף דומה, יפן שמן הספרים, שם נצורה ילדתי ושם, מקום שמעולם לא ביקרתי בו, יש אולי חוקים אחרים שלפיהם גם אני ראויה לקחת חלק ונחלה בחיים. את הדרך אני מדמה עכשיו למסלולו של נהר סומיידה והרחק הלאה מעבר לבתים מוריקים האפרים של מוסשינו.

וכך, בדממה שרק זמזום דבורים רחוק מפריע אותה, תוך הליכה עם חברותי, אני מספרת לעצמי: "חתני נמצא לי בבית אבי בגיל מאוחר ובנסיבות מופלאות... אבי שב ממחוזות הקור וכולנו נרתמנו לבניית בית הקיץ... אבי חש שזאת ההזדמנות שלו לכפר על היסטוריה ארוכה של גרימת צער... חתני, לפני שבילה הרבה בקיבוץ, ומזכיר יותר מכל את דור הקיבוצניקים הראשון, מכנסיו אמנם נקנו בחנות מהודרת ביפן אך הם בסגנון החלוצים, וחולצתו המשובצת, רק חד עין יבחין בתפרים המסוגננים החוצים את שרווליה, אחרת נראית היא כמו יצאה זה עתה מן המעגילה הקיבוצית... בנעליים גבוהות, תמיד עם ספר תחת זרועו... שערו השחור החלק שכמו נפל על ראשו בשלמות, כסכך, מקפץ עם צעדיו הקלים, וחיוכו, למרות שיניו העקומות, מקסים... כדרך גבר אמיתי הוא אינו מקדיש לי תשומת לב אך ברור שאנחנו ביחד, הוא כאן בשלי אף שנראה כאילו אבי מעניין אותו יותר והוא מנצל כל הזדמנות לפתוח עימו בשיחה... אבי נהנה מן החיזור... כאשר פָּגָשו לראשונה קרא לו ה"טנו", משמע קיסר יפן... כשאבי מציע לו משקה, הוא לוגם מעט מתוך נימוס, מוזר, איך כיפני, אפילו להחזיק את הכוס אינו יודע..."

ביתה של אמא של אלינה, לא רק שעומד הוא במקומו אלא שהוא נשאר כשמורה של זמן ילדות, למתנה שכזאת לא ציפיתי בגילי המבוגר. כמו פעם, שלחו שתילי אפונה ריחנית את זרועותיהם העדינות לטפס במעויני הגדר מימין לכניסה ופרחיהם הרכים בלבן וורוד וסגלגל כמו קראו אלי ממרחק השנים. נשמרו תריסי העץ המורדים, וזוגות הפסים הלבנים, שאמנם כבר הצהיבו, בצבע השמן המחוספס התכלכל-ירקרק שבחזר הכניסה נשמרו אף הם. נשמר חדר העבודה לשעבר של האם הפונה לחצר ומוקף בחלונות, שם יושבת הייתה

ותופרת. רק האם הזקנה הפכה לישישה מופלגת, מתגוררת עם מטפלת צעירה מארץ רחוקה שלא הכירה את ילדותנו וגם לא אכפת היה לה. "לבי מתרחב לבואכן" אומרת הזקנה וליבנו יוצא אליה. כולן כאן אימהות של כולן, אם לא על דרך המעשה כי אז ברמת התודעה והרגש. היא מזרזת את המטפלת הצעירה להגיש לנו גלידה. "נכון שאלינה יפה?" היא שואלת שאלה רטורית. "כן" אנחנו משיבות "כן" ואני חושבת, כן, היא יפה, יופי אנושי, לא צורב, לא שורף, יופי היאה לבני אדם. "אלינה חכמה, ילדה טובה" הישישה בפה ללא שיניים נוגעת ללב, מתוקה. "מה, לא התחתנת?" היא שואלת אותי בפניה נופלות "בכלל לא התחתנת?" ערכי צונח פלאים בפניה כמו אומרות: "למה אם כך גדלת, לאיזו תכלית גידלו אותך הוריך? לשווא היה הכל."

אבל תני לי לנשקך, ישישונת חמודה, לשלום. אני יוצאת אל החצר המוכרת מאחורי הבית; עצי אבוקדו ואגוז נמתחו עד השמיים באורך רוח בזמן הרב שעבר. בעוד הישישה נשחה והלכה, הם גבהו והוסיפו חוסן, כמה יפים, מטילים רטט צללים על השביל המוליך אל המחסן הישן שהמטפלת גרפה בו פסים רעננים. גבהו ועצמו, שווי נפש ואדישים לזיעי לבבנו ולתהפוכות גורלנו.

*

